

TALÁLKOZOM A HAVEROMMAL .

JOVICA AĆIN

A haverom nem hagy békén. Vagy tíz éve nem láttam, s most váratlanul összefutok vele egy idegen városban, az ő városában, miközben hazafelé tart a munkából, én meg azon tipródok, hogy csatlakozzam-e a záróbankettre érkezett útitársaimhoz, vagy pedig egymagamban kimenjek a buszpályaudvarra, és elillanjak.

– Gyere, megiszunk egy kávét – indítványozza a haverom.

– Nem élek vele.

– Akkor egy pálinkát.

– Azt sem innék – hárítom el lágyan, nehogy megbántsam. Még majd szétloccsantja a koponyám. – Egy összejövetelre megyek, de nincs ihatnékom.

A haverom kitartó, s azt mondja, no, akkor majd egymagában. Megfogta a könyököm. Vasmarokkal tartja. Már úgy volt, hogy galléron ragad, valahogy lerázom. A körmei gyászkeretesek, szögletesen lemetélve. Merre tartok, kérdi, hol az a kávéház, ahol találkám van A város mint szörnyeteg elnevezésű konferencia többi résztvevőjével, ahol az urbánus emberevés történetével magam is fellépek. „Itt valahol, az utca túloldalán”, felelem kurtán. A keresett hely, a Színészklub, valóban közel van. „Remek”, préseli haverom a foga közt, s harapófogóként szorít.

Míg a többiek helyet foglalnak, a haverom rám ragadt, mint az okmánybélyeg. Jól ismerem a stílusát, abba mindig belebugyutásodom. Azt is tudom, hogy nem állja meg abszurdumokkal operáló, mocskos szellemeskedés nélkül. A szégyentelenje. Vérig sértettem, de ragyogóan leplezi.

– No, és azt tudod, hogy Miša meghalt? – kérdezte.

– Hallottam. A mája.

– Mi az, hogy csak éppen hallottad?! – húzta el a száját fellengzősen.

Szövegünk a Szirmai-díjas kötetből való.

– Hát csak úgy. Halál. Ismerős. Mind egyforma az örökkévalóságban. A miénk sem lesz más.

– Hohogy: ismerős?! Csupán egy haláleset? Nekünk az övé nem lehet olyan, mint a többi, te Júdás!

Legyintek. Lehet, hogy igaza van, a célja azonban dehogyis az, hogy emlékeztessen valakinek a halálára, még csak az sem, hogy megemlékezzen valakiről, aki valaha közel állt hozzánk. Szapora legyintgetéssel kísérlem meg tudtára adni, hogy megértem lelkiállapotát, s hogy személyemben hú barát-ra lelt. A jelenlevők mindannyian valami harapnivalót rendeltek, ő semmit. Hívott egy fél liter fehér bort meg egy kis üveg szódát. Ott, mindenki előtt fennhangon beszél, valósággal harsog. De hát ez talán attól van, hogy egyik fülére süket. Egy gyerekkori fertőzés miatt belyukadt a dobhártyája.

– Hát arra emlékszel-e, amikor plagizáltál?!

– Kicsoda, én? Mindenfélét kitalálsz.

– Ugyan már. Hiszen magad beismerted, kurva, hogy kimásoltad Rimbaud-t.

– Igen – válaszoltam gépiesen –, ezek az első verseim voltak, azok, amelyeket Rimbaud nem ért rá megírni.

Igazában nem emlékszem erre az állítólagos „vallomásomra”, de ismervén ifjúkori haszontalanságom, önmegvetésem, könnyen lehetséges, hogy mondtam ilyesmit. Szimuláltam utcai botlásaimat, meg hogy milyen mélységesen elzüllöttem. Megjártam még a bíróságot is, no, és szemtől szembe a vizsgálóbírókkal más embert színleltem, mint aki vagyok. Így agyaltam ki szerelmeimet, titkos szerelmi kapcsolataimat talán azért, hogy önnön szememben tessek gazdag életűnek, befolyásosnak, és hogy a végzetesség nimbusza övezzen. Mindennek, mellékesen, az lett a vége, hogy kihoztam a sodrából a menyasszonyomat, amikor pedig ő nyomozni kezdett utánam – nem akadt semmi nyomra. Mégis mindvégig meg volt győződve, hogy én roppant ügyes vagyok a nyomok eltüntetésében, ennélfogva kétségkívül hűtlen voltam. Végére is, mi lett volna ebben olyan szokatlan? S ha netalán mégis hűtlenségen kap, ugyan mit veszít vele? Az ilyen és ehhez hasonló kérdésekre adható válaszokban rejlik a végzetem.

Nem akarok vele vitatkozni, ezért mindjárt hozzáteszem:

– Nem emlékszem, de lehet, hogy mondtam neked ilyesmit. No, és szerinted hol közöltettem a lopott összeállítást?

– Nagy kő esik le a szívemről, ha látva látom nyomorúságom bizonyítékát is.

– Mondtad, bevallottad, igenis plagizáltál, mégpedig éppen Rimbaud-t.

– Ha te mondd, tán úgy is van. Az iskolai dolgozatokban talán? Nem pont Rimbaud-t, viszont Dylan Thomast meg Lawrence Darellt, csupa ilyeneket, nemdebár? Szóval, igen, plagizáltam. A gallérom hajtókája alatt meg a kézelőmben mindig is puskák lapultak.

– Mit akarsz, hiszen ma is plagizálsz?! – verte a vasat a haverom.

Ha kellene is, mégsem érzem magam kellemetlenül a többiek előtt, mi több, bizonyos vagyok benne, hogy – esetemben – a plagizálás nem is olyan főbenjáró bűn. Duhaj kedvem támad. Az eredetiség csupán választás kérdése a nagy-nagy szemfényvesztés egyik vagy másik fordulata megválasztásának kérdése, igaz, erkölcstelenség ugyan, de egyedül ez táplálja az invenciót és rántja le a leplet az összes többi apró csalásról.

– Nem érzek megbánást – mondom az eddiginél is hangosabban, mivelhogy kibicsaklott a hangom.

A haverom mintha ráérezett volna, mit gondolok:

– Mi van ebben olyan szörnyű, te féreg?! Gondolod, hírnévre tettél szert, s akkor most felfűzhetsz minket, mint horogra a halat. Megdudlizhatsz benünket, mi? *Sic transit gloria mundi*. Plagizáltál, és kész. Annyi baj legyen. S így vége a dicsőségnek, mármint a tiednek. Valljad be szépen most is, lelki nyugalmad kedvéért, akárcsak valamikor, húsz évvel ezelőtt.

– Beismerem most is. Ma is plagizálok.

– Mondd meg akkor itt, mindenki előtt, ezzel az ártatlan pofázmányoddal, mondd csak, kit plagizálsz manapság? Megbocsátjuk.

– Ki mást plagizálnék? Mindig ugyanattól lopok.

– Kitől, kitől? – sürgették a választ most már kórusban az asztalnál ülők.

– Valakitől, aki közel áll hozzám. Az ő tollbamondása nyomán írok.

– Mivel tudom, hogy sokakat kedvelsz, túlságosan is, pontosíts, kérlek – ironizált az én kedves barátom megérezvén, hogy ő az első dalos a frissen toborzódott kórusban. – Tehát kiről van szó most, semmirekellő?!

A bal szeme megrebbent. Bólintottam:

– Jól van, elárulom – szóltam kényszeredett mosollyal. – De nem szeretném, hogy visszaélj ezzel, ha majd úgy tíz év múlva talán, vagy a másvilágon, legközelebb találkozunk . . . Ne kínozz, kérlek, könyörülj meg rajtam! – Miközben igyekeztem még jobban felhergelni a gonoszt, ugyanakkor türtőztettem magam, nehogy kipukkadjon belőlem a nevetés, mielőtt ideje volna. – No, szóval, különösen az utóbbi években, kitartóan és rendszeresen . . . nos, hát . . . megmondom . . . egy Jovica Acín nevezetű ipse csontvázától plagizálok. Noha a jóember nincs az élők sorában, a szellemét állítottam szolgálatomba. Bezártam a konyhakredencbe, a csontvázát pedig – hogy valami tapintható is legyen a kezem ügyében – az ágy alatt tartom, rendszeresen törölgetem a portól, és glancolom, glancolom. Különösen olyankor jön tűzbe és derül jókedvre, amikor vasalok. Akkor vagyok a legszórakozottabb, és ilyenkor minden nehézség nélkül okkupál.

Micsoda megkönnyebbülés! De jó is, amikor emberek vesznek körül, akikből csak úgy sugárik a bizalom! Innen aztán tele tudóvel folytattam, úgy, hogy meg sem remegett a hangom.

– Én nemcsak hogy másolom, lopom és lopkodom, hanem parodizálom, utánzom, kompilálom, idézem és fordítom is őt. Egyszóval ezeregy módon plagizálom. S ő még csak nem is tiltakozik, ellenkezőleg, hálás, mert úgy érzi, teljes életet él.

A haverom bal arca egy pillanatra görcsbe rándult; a jobb fele amúgy is örökre jéggé dermedt.

– Különben hát – szoltam nagy komótosan, ezekben a késő délutáni órákban először nyúlva a borospohár után –, ő is ezt csinálja. Nem mentegetőzőm, nem is árulok el valami nagy titkot. A csontjaiban ugyanis ezernyi képzelt és valós figura lakozik, s árnyalakokként valamennyien neki dolgoznak. Ebben rejlik minden igazi írás botrányossága, minthogy lényege szerint hazugságon alapul, mert olyképpen közli velünk a világ tapasztalatait, hogy azok forrásai nem léteznek. Mindezen fölül pedig nem tudunk mit kezdeni a nem létező forrás fekete kópiáival, nem tudjuk használni őket, és azt sem, hogy egyáltalán használhatók-e valamire azonkívül, hogy megerősítik az élet megismételhetetlen egyszerűségének tényét, alátámasztják a Teremtést a maga isteni értelmetlenségében . . .

Egyszeriben vége lett magányos szótlanságomnak. Beszéltem, beszéltem szakadatlanul, dadogóssá tett az elhadart szóözön, visszatértem gyerekkoromba, és többé már eszembe sem jutott, hogy kiérek-e az állomásra, elutazom-e egyáltalán, vagy örökre itt maradok, itt, ahol gondoltam, hogy vagyok. A többiek dermedten bámultak rám, immár nem tudták, ki vagyok.

Nekem úgy tűnt, hogy minden, amit mondtam, helyénvaló és hatásos volt. Mégis, villant át rajtam a kétely, nem estem-e kelepcebe, vajon az elfojtott vágyálmokkal dugig megtűzdelt, rendszerbeli gonoszság, amelyen így kifogtam, nem győzedelmeskedett-e végül a bennünk élő ezernyi alak fölött, mindazok fölött, akikkel a nem létező világnak a létezőben való megteremtése kezdődik és végződik is. Egyszóval, hogy lelepleztek, ettől ijedtem meg. Egyetlen hibám, hogy nem hiszem el az igazat, ellentétben veletek, akik soha el nem mozdultatok a Földről, mégis esküsztek rá.

BORBÉLY János fordítása